

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.01.2020, sen. zn. 29 NSČR 35/2018, ECLI:CZ:NS:2020:29.NSČR.35.2018.1

Číslo: 112/2020

Právní věta: Jestliže insolvenční soud nezrušil oddlužení podle § 418 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona (ve znění účinném do 31. 5. 2019) jen proto, že dlužník se zavázal zajistit dar od konkrétního dárce, je skutečnost, že dárce si poskytnutí daru rozmyslel, jelikož nesouhlasil s průběhem insolvenčního řízení a se způsobem přezkoumání jedné z přihlášených pohledávek, pro účely rozhodování o přiznání osvobození od placení zbytku pohledávek podle § 415 insolvenčního zákona okolností, kterou dlužník „zavinil“ ve formě nedbalosti nevědomé. I kdyby totiž dlužník v době, kdy přislíbil zajištění daru, nevěděl, že dar nemusí být poskytnut, jelikož se dárce rozhodne jinak, vzhledem k okolnostem (bez přislíbení daru by insolvenční soud oddlužení zrušil) a k osobním poměrům (zajištění konkrétního dárce bylo věcí dlužníka) to vědět měl.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.01.2020

Spisová značka: 29 NSCR 35/2018

Číslo rozhodnutí: 112

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Darování, Oddlužení, Zavinění

Předpisy: § 414 odst. 1 IZ ve znění do 30.06.2017

§ 415 IZ ve znění do 30.06.2017

§ 417 odst. 1 IZ ve znění do 30.06.2017

§ 418 odst. 1 písm. b) IZ ve znění do 30.06.2017

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 23. 1. 2017 Krajský soud v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“) nepřiznal dlužnici (M. K.) osvobození od placení zbytku dluhů.

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

[1] Dlužnici bylo povoleno oddlužení 19. 10. 2009 a posléze schváleno oddlužení plněním splátkového kalendáře.

[2] Za 5 let uhradila dlužnice splátkami 13,84 % zjištěných nezajištěných pohledávek.

[3] Podáním z 18. 5. 2015, doplněným podáními z 15. 6. 2016 a 4. 1. 2017, požádala dlužnice o

přiznání osvobození od placení zbytku dluhů, s tím, že 30% míry uspokojení věřitelů nedosáhla v důsledku snížení invalidního důchodu (z plného na částečný), zdravotních problémů a chybného zjištění pohledávky věřitele č. 5 (nyní C. U. s. r. o.).

[4] Dlužnice dosahovala příjmu dostatečného pro 30% míru uspokojení věřitelů jen na začátku splátkového kalendáře, poté její příjem poklesl zejména v důsledku toho, že rozhodnutím z 20. 10. 2010 jí byl změněn invalidní důchod třetího stupně (tzv. plný) na invalidní důchod prvního stupně (tzv. částečný).

[5] Dlužnice opakovaně nabídla, že částku, potřebnou pro dosažení 30% míry uspokojení věřitelů, zajistí prostřednictvím daru od třetích osob. Tento příslib je obsažen ve zprávě o plnění oddlužení č. 8 z 20. 12. 2013 (B-66), v podání dlužnice z 11. 8. 2014 (B-68) a ve zprávě o plnění oddlužení č. 9 ze dne 30. 6. 2014 (B-69). Vzhledem k tomuto příslibu insolvenční soud oddlužení nezrušil; dar však poskytnut nebyl.

3. Na tomto základě insolvenční soud – odkazuje na ustanovení § 415 a § 418 odst. 1 písm. b) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – měl za vyloučené přiznat dlužnici osvobození od placení zbytku dluhů s tím, že výše popsané počínání dlužnice (to, že za účelem odvrácení zrušení oddlužení přislíbila zajištění daru, což poté neučinila) je nepoctivým jednáním.

4. Námitky dlužnice proti výši pohledávky věřitele č. 5 měl insolvenční soud za právně bezvýznamné v situaci, kdy tato pohledávka byla při přezkumném jednání zjištěna, nadto byla přihlášená jako vykonatelná; jde přitom o pohledávku zajištěnou, jejíž zjištění nemělo vliv na uspokojení nezajištěných věřitelů.

5. K odvolání dlužnice Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 15. 8. 2017 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

6. Odvolací soud – reprodukuje podrobně obsah insolvenčního spisu a vycházejí z ustanovení § 414 odst. 1, § 415 a § 417 odst. 1 insolvenčního zákona a z judikatorních závěrů obsažených v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2013, sen. zn. [29 NSČR 45/2010](#) [jde o usnesení uveřejněné pod číslem 86/2013 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 86/2013“), které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu] – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

7. Odvolací soud je s insolvenčním soudem ve shodě co do závěru, že dlužnici nelze přiznat osvobození od placení zbytku dluhů, neboť si v průběhu oddlužení nepočínala poctivě.

8. Poté, co insolvenční soud dlužnici upozornil, že neplní splátkový kalendář v míře dostatečné k dosažení minimální 30% hranice uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů, a poučil ji o možnosti zrušení oddlužení a řešení úpadku konkursem, přislíbila dlužnice, že vlastní nedostatečné finanční zdroje doplní darem od dcery, resp. matky, v samotném konci oddlužení; proto insolvenční soud dlužnici i nadále ponechal v režimu oddlužení. Dlužnice však slib nesplnila, přičemž z jejích vyjádření u jednání insolvenčního soudu dne 12. 9. 2016 a v rámci odvolání plyne, že důvodem neposkytnutí daru nebyly objektivní důvody u dárce, nýbrž rozhodnutí dlužnice založené na jejím nesouhlasu s průběhem insolvenčního řízení a se způsobem přezkoumání přihlášky pohledávky zajištěného věřitele č. 5.

9. Je (tedy) zjevné, že dlužnice ve skutečnosti nechtěla uvedenou částku poskytnout, její příslib byl motivován pouze snahou zamezit ukončení oddlužení a prohlášení konkursu na její majetek. Opakovanými přísliby, že své nedostatečné finanční zdroje doplní o externí zdroje na konci oddlužení, uvedla dlužnice v omyl věřitele i insolvenční soud a jen na základě tohoto nevážně myšleného příslibu zůstala dlužnice v oddlužení až do uplynutí předepsané doby.

10. Umožňuje-li ustanovení § 417 odst. 1 insolvenčního zákona dodatečně zrušit osvobození přiznané dle § 414 insolvenčního zákona nebo § 415 insolvenčního zákona, vyjde-li najevo, že ke schválení oddlužení nebo k přiznání osvobození došlo na základě podvodného jednání dlužníka, pak je nepochybně zapotřebí zabývat se takovým jednáním dlužníka i v době rozhodování o přiznání osvobození a při zjištění takového jednání osvobození dlužníku vůbec nepřiznat.

11. Jednání dlužnice, která přislíbila doplnění finančních prostředků na úhradu pohledávek nezajištěných věřitelů z daru, a neučinila tak, aniž jí v tom zabránily na její vůli nezávislé okolnosti (a tímto příslibem dosáhla toho, že její úpadek byl i nadále řešen v režimu oddlužení), není poctivé; naopak vykazuje známky jednání podvodného. Za této situace je vyloučeno poskytnout dlužnici „benefit“ spočívající v odpuštění v oddlužení nesplacených dluhů.

12. Námitky dlužnice ohledně (údajně) nesprávného zjištění pohledávky věřitele č. 5 jsou irelevantní. Uhrazení pohledávek nezajištěných věřitelů z daru přislíbila dlužnice v době, kdy pohledávka č. 5 již byla zjištěna a zčásti uhrazena z prodeje zástavy; splnění slibu dlužnice ničím nepodmiňovala. Pohledávka věřitele č. 5 byla nadto v řízení zjištěna jako zajištěná a usnesení o vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli č. 5 již nabylo právní moci; proto nelze zpochybňovat výši této pohledávky, ani výši jejího uspokojení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti usnesení odvolacího soudu podala dlužnice dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, „která má být dovolacím soudem posouzena jinak“. Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

14. V mezích uplatněného dovolacího důvodu vytýká dovolatelka odvolacímu soudu, že jí přisuzuje nepoctivost na základě okolností, které nezavinila. K tomu poukazuje na objektivní důvody, pro něž u ní v průběhu oddlužení došlo k poklesu příjmů, uvádějíc, že jelikož příjmy ze zaměstnání se ukázaly pro účely oddlužení nedostatečnými, zajistila dar od své dcery, resp. matky. S insolvenční správkyň bylo dohodnuto, že matka poskytne dar na konci oddlužení. Dlužnice tedy vycházela z příslibu svých příbuzných a neměla žádný důvod předpokládat, že toto stanovisko nebylo dárcem míněno vážně nebo že je dárce následně přehodnotí. Kdyby insolvenční správkyň měla jakékoli pochybnosti, že dar nebude poskytnut, jistě by odpovídajícím způsobem reagovala. Stejně tak mohli učinit podnět insolvenčnímu soudu věřitelé (kdyby dospěli k závěru, že dovolatelka jedná v rozporu s poctivým záměrem), což se ale nestalo.

15. K závěru odvolacího soudu, že důvodem neposkytnutí daru nebyly objektivní důvody u dárce, poukazuje dovolatelka na to, že ze spisu vyplývá, že její matka odmítla poskytnout dar poté, co zjistila, k jakým pochybením ze strany insolvenčního soudu, potažmo insolvenční správkyň, došlo. Neposkytnutí daru tedy nezavinila svým chováním dlužnice, nýbrž osoba, která přislíbila poskytnutí daru. Dovolatelka míní, že v rámci testu poctivosti je především nutno zvážit, zda skutečnosti, z nichž je dovozována údajná nepoctivost, jsou subjektivně přičitatelné jí (ve smyslu ustanovení § 415 insolvenčního zákona). Posouzení, zda si dlužnice počínala nepoctivě v průběhu insolvenčního řízení, je pak nutno logicky navázat nejen na nastalé skutečnosti (resp. na to, zda k nim došlo v důsledku jednání dovolatelky), nýbrž je nutno je hodnotit též v konkrétním časovém rámci. Odvolací soud při formulaci závěru o nepoctivosti jednání dovolatelky zcela pomíjí aktivitu dlužnice, která se po odnětí plného invalidního důchodu snažila navýšit své příjmy přívýdělkem vedle invalidního důchodu nejprve prostřednictvím pracovního poměru a teprve následně formou daru, jenž jí byl přislíben, leč

posléze odmítnut jednostranným rozhodnutím dárce. Z těchto skutečností tedy nelze dovozovat, že si dovolatelka počínala v průběhu insolvenčního řízení nepoctivě.

16. Jakkoli dovolatelka chápe, že nalézt hranici, po jejímž překročení lze u dlužníka dovozovat nepoctivý záměr, může být v některých situacích obtížné, má za podstatné, že se poctivě snaží vypořádat s věřiteli a napravit stav vyvolaný bez jejího přičinění a zavinění, nadto za situace, kdy její insolvence nebyla vyvolána málo neehospodárnou správou majetku ani lehkomyšlným, marnotratným nebo obecně málo zodpovědným přístupem k majetkovým záležitostem.

17. Jak vyplývá z aktuální judikatury, za jednání, které je v rozporu s poctivým záměrem dlužníka, je považováno např. jednání spočívající v tom, že dlužník při podání návrhu na povolení oddlužení neuvedl pravdivé údaje o svém majetku a závazcích, že v seznamu závazků zamlčel některé své věřitele, že v seznamu svého majetku neoznačil část svého majetku apod. U dovolatelky však o žádné takové pochybení nejde, stejně jako nejde o lehkomyšlný či nedbalý přístup, a to v celém průběhu insolvenčního řízení.

III.

Přípustnost dovolání

18. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (znění účinné od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2. článku II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Srov. k tomu dále (ve vazbě na skutečnost, že insolvenční řízení bylo zahájeno před 1. lednem 2014) i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2014, sen. zn. [29 NSČR 45/2014](#), uveřejněné pod číslem 80/2014 Sb. rozh. obč.

19. Dovolání, které nesměruje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení otázek týkajících se aplikace § 417 insolvenčního zákona jde o věc dovolacím soudem beze zbytku neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

20. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

21. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

22. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

23. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona:

§ 414

(1) Jestliže dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční soud usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Učiní tak jen na návrh dlužníka.

(...)

§ 415

Je-li hodnota plnění, které při splnění oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, nižší než 30 % jejich pohledávek, nebo nedosahuje-li nejnižší hodnotu plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli, může insolvenční soud po slyšení dlužníka a insolvenčního správce přesto přiznat dlužníku osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, ve kterém dosud nebyly uspokojeny. Učiní tak jen na návrh dlužníka a za předpokladu, že dlužník prokáže, že požadované hodnoty plnění nebylo dosaženo v důsledku okolností, které nezavinil, a zároveň, že částka, kterou tito věřitelé na uspokojení svých pohledávek dosud obdrželi, není nižší než částka, které by se jim dostalo, kdyby dlužníkův úpadek byl řešen konkursem. Ustanovení § 414 odst. 3 platí obdobně.

§ 417

(1) Osvobození podle § 414 a 415 insolvenční soud dlužníku odejme, jestliže na základě návrhu podaného některým z dotčených věřitelů do 3 let od jeho pravomocného přiznání vyjde najevo, že ke schválení oddlužení nebo k přiznání osvobození došlo na základě podvodného jednání dlužníka, anebo že dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům; to neplatí, jestliže věřitel, který návrh podal, mohl takovou námitku uplatnit před rozhodnutím o přiznání osvobození dlužníku.

(...)

§ 418

(1) Insolvenční soud schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovra úpadku konkursem, jestliže

(...)

b/ se ukáže, že podstatnou část splátkového kalendáře nebude možné splnit,

(...)

(3) Insolvenční soud schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovra úpadku konkursem také tehdy, vyjdou-li po schválení oddlužení najevo okolnosti, na jejichž základě lze důvodně předpokládat, že oddlužením je sledován nepoctivý záměr.

(...)

Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona v době skončení insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice [19. 3. 2015, kdy usnesení z téhož dne nabylo právní moci ve výroku, jímž vzal insolvenční soud na vědomí splnění oddlužení].

24. Judikatura Nejvyššího soudu je ustálena v následujících závěrech:

25. Ačkoli dikce § 417 odst. 1 insolvenčního zákona definuje tam popsané jednání dlužníka výslovně jen coby důvod k odnětí již přiznaného osvobození (od zbytku dluhů), teleologickému výkladu příslušných ustanovení insolvenčního zákona odpovídá, že vyjde-li stejné jednání dlužníka najevo ještě před rozhodnutím o přiznání osvobození, bude namíste takové osvobození dlužníku nepřiznat, přičemž kritériem, o jehož nesplnění v daném stadiu věci půjde, bude (v souladu s dikcí ustanovení § 414 odst. 1 insolvenčního zákona) to, že dlužník nesplnil „řádne a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení“ (R 86/2013).

26. Ústředním principem vévodícím způsobu řešení dlužníkovra úpadku oddlužením (jenž má po skončení insolvenčního řízení véústit v rozhodnutí, jímž bude dlužník zbaven povinnosti k úhradě zbytku svých dluhů) je zásada poctivosti dlužníka (§ 395 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona) a zodpovědného přístupu dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení. Proto je otázka poctivosti dlužníkových záměrů a otázka, zda dlužník v insolvenčním řízení nekoná lehkomyšlně či nedbale, zkoumána nejen při povolení oddlužení, nýbrž i při posouzení, zda má být oddlužení schváleno, ale i po skončení insolvenčního řízení (coby důvod pro odejmutí přiznaného osvobození od placení zbytku dluhů) [R 86/2013].

27. Ustanovení § 395 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona (ve znění účinném do 31. 12. 2013) patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, to jest k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem, a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Závěr, že dlužník sleduje podáním návrhu na povolení oddlužení nepoctivý záměr, tak bude závislý vždy na posouzení konkrétních okolností, jež vyjdou najevo v rámci daného insolvenčního řízení (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2011, sen. zn. [29 NSČR 14/2009](#), uveřejněné pod číslem 14/2012 Sb. rozh. obč.).

28. Ve všech situacích, v nichž se insolvenční soud zabývá (má zabývat) tím, zda oddlužením je sledován nepoctivý záměr (§ 395 odst. 1 písm. a/, § 405 odst. 1, § 414 odst. 1, § 418 odst. 3 insolvenčního zákona) [v případě dle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona již spíše zda jím „byl“ sledován nepoctivý záměr], vychází z „okolností“ (terminologií § 405 odst. 1 insolvenčního zákona pak „skutečností“), na jejichž základě lze závěr, že oddlužením je sledován nepoctivý záměr, „důvodně předpokládat“. „Důvodným předpokladem“ není „jistota“ o tom, že dlužník oddlužením sleduje nepoctivý záměr. Nejde o to nepoctivý „záměr“ dlužníku prokázat, nýbrž o to, že zjištěné (v řízení najevo vyšlé) okolnosti (skutečnosti) odůvodňují „předpoklad“, že dlužník takový (nepoctivý) záměr má (v rozhodné době měl) [usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2019, sen. zn. 29 NSČR 41/2017].

29. Souhrnné hodnocení jednotlivých „nedbalostí“ dlužníka může založit (i ve spojení s dalším chováním dlužníka v průběhu insolvenčního řízení) „důvodný předpoklad“ insolvenčního soudu, že oddlužením je sledován nepoctivý „záměr“ (usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 41/2017).

30. K tomu lze doplnit, že z R 86/2013 plyne, že ač ustanovení § 418 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013 neobsahovalo výslovně skutkovou podstatu promítnutou s účinností od 1. 1. 2014 v jeho odstavci 3, skutečnosti obsažené v § 418 odst. 3 insolvenčního zákona (ve znění účinném i v době vydání napadeného usnesení) byly v době do 31. 12. 2013 důvodem pro přeměnu oddlužení v konkurs podle § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona (ve znění účinném do 31. 12. 2013).

31. Z výše citovaných závěrů plyne, že i když dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení (§ 414 odst. 1 insolvenčního zákona), může insolvenční soud rozhodnout, že dlužníku nepřiznává osvobození od placení zbytku dluhů, jestliže v době, kdy o osvobození rozhoduje (tedy zásadně již po skončení insolvenčního řízení), vyšly najevo skutečnosti, na jejichž základě lze „důvodně předpokládat“, že dlužník oddlužením sledoval nepoctivý „záměr“ (§ 418 odst. 3 insolvenčního zákona, ve spojení s ustanovením § 395 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona), nebo skutečnosti, z nichž se podává, že ke schválení oddlužení došlo na základě podvodného jednání dlužníka (§ 417 odst. 1 insolvenčního zákona), anebo skutečnosti, z nichž plyne, že dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům (§ 417 odst. 1 insolvenčního zákona). Za použití argumentu a maiori ad minus pak odtud též plyne, že „důvodný předpoklad nepoctivého záměru“, „podvodné jednání“ vedoucí ke schválení oddlužení nebo poskytnutí „zvláštní výhody“ některým věřitelům jsou (mohou být) důvodem pro nepřiznání osvobození od placení zbytku dluhů i u dlužníka, který všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení řádně a včas nesplnil.

32. Skutečnost, že dlužník všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení řádně a včas nesplnil, je ovšem (ve smyslu ustanovení § 414 odst. 1 insolvenčního zákona) samostatným (na skutečnostech popsanych v předchozím odstavci nezávislým) důvodem pro nepřiznání osvobození od placení zbytku dluhů. Pro případ, že nesplnění povinností podle schváleného způsobu oddlužení tkví v tom, že hodnota plnění, které při splnění oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, je nižší než 30 % jejich pohledávek, nebo že nedosahuje nejnižší hodnotu plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli, však ustanovení § 415 insolvenčního zákona dovoluje insolvenčnímu soudu po slyšení dlužníka a insolvenčního správce přesto přiznat dlužníku osvobození od placení pohledávek

zahrnutých do oddlužení v rozsahu, ve kterém dosud nebyly uspokojeny. K předpokladům pro vydání takového rozhodnutí, plynoucím z označeného ustanovení (které musí být splněny kumulativně), patří:

a) návrh dlužníka,

b) prokázání toho, že požadované hodnoty plnění nebylo dosaženo v důsledku okolností, které dlužník nezavinil, a

c) prokázání toho, že částka, kterou věřitelé na uspokojení svých pohledávek dosud obdrželi, není nižší než částka, které by se jim dostalo, kdyby dlužníkův úpadek byl řešen konkursem.

Srov. usnesení ze dne 28. 2. 2013, sen. zn. [29 NSČR 12/2013](#), uveřejněné pod číslem 77/2013 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 77/2013“).

33. Zavinění (jehož neexistenci musí dlužník prokázat v režimu § 415 insolvenčního zákona) lze charakterizovat jako psychický vztah jednatelů ke svému jednání (jež může mít i formu opomenutí, tedy nečinnosti tam, kde by měla příslušná osoba konat) a k následku tímto jednáním vyvolanému. Zavinění přitom může mít formu úmyslu (přímého nebo nepřímého) nebo nedbalosti (vědomé či nevědomé). Zavinění ve formě přímého úmyslu je dáno tehdy, jestliže jednatel věděl, že následek může způsobit, a chtěl jej způsobit. Zavinění ve formě nepřímého úmyslu je dáno tehdy, jestliže jednatel věděl, že následek může způsobit, a pro případ, že jej způsobí, s tím byl srozuměn. Na srozumění jednatelů se způsobením následku lze usoudit tehdy, jestliže jednatel nepočítal s žádnou konkrétní okolností, která by mohla následku, který si představoval jako možný, zabránit, nebo jestliže spoléhal jen na okolnosti, které nebyly reálně způsobitelné takovému následku zamezit. Zavinění ve formě vědomé nedbalosti je dáno tehdy, jestliže jednatel věděl, že následek může způsobit, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že jej nezpůsobí. Pro účely rozlišení vědomé nedbalosti od nepřímého úmyslu je třeba hodnotit, zda důvody, pro které jednatel spoléhá na to, že následek nezpůsobí, mají charakter takových konkrétních okolností, které sice v posuzovaném případě nebyly způsobitelné zabránit následku (nešlo o „přiměřené“ důvody), které by ale v jiné situaci a za jiných podmínek k tomu reálně způsobitelné být mohly. Zavinění ve formě nedbalosti nevědomé pak předpokládá, že jednatel nevěděl, že může způsobit následek, ačkoli to vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl [rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. [21 Cdo 2811/2013](#), uveřejněný pod číslem 24/2015 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 24/2015“)].

34. V intencích ustanovení § 415 insolvenčního zákona pak již závěr, že požadované hodnoty plnění nebylo dosaženo v důsledku okolností, které dlužník zavinil „jen“ ve formě nedbalosti nevědomé, vylučuje možnost přiznat dlužníku osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, ve kterém dosud nebyly uspokojeny.

35. V poměrech dané věci lze nepochybně k okolnostem, které dlužnice nezavinila, přiřadit okolnosti, jež vedly k tomu, že jí byl odebrán plný invalidní důchod (a přiznán jen částečný invalidní důchod), v důsledku čehož poklesly její příjmy. Tato skutečnost by však v situaci, kdy již v průběhu oddlužení bylo zřejmé, že dlužnice nebude moci splnit podstatnou část splátkového kalendáře, nezabránila přeměně oddlužení v konkurs podle ustanovení § 418 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona, v jehož rámci nemá to, zda dlužník tento stav „zavinil“, pro věc význam (srov. R 77/2013). V situaci, kdy obsah spisu dokládá (jak přiléhavě uzavřely oba soudy), že insolvenční soud nepřikročil za trvání oddlužení k vydání rozhodnutí podle § 418 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona jen na základě opakovaného příslibu dlužnice, že výpadek v plnění podstatné části splátkového kalendáře nahradí zajištěním daru (což je skutečnost, kterou dovolatelka nespochybňuje), je nutno zkoumat zavinění dlužnice na tom, že požadované hodnoty plnění nebylo dosaženo, též prostřednictvím okolností týkajících se (ne)splnění onoho příslibu.

36. Jestliže insolvenční soud nezrušil oddlužení podle § 418 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona jen proto, že dlužník se zavázal zajistit dar od konkrétního dárce, je skutečnost, že dárce si poskytnutí daru rozmyslel, jelikož nesouhlasil s průběhem insolvenčního řízení a se způsobem přezkoumání

jedné z přihlášených pohledávek, pro účely rozhodování o přiznání osvobození od placení zbytku pohledávek podle § 415 insolvenčního zákona okolností, kterou dlužník „zavinil“ ve formě nedbalosti nevědomé. I kdyby totiž dlužník v době, kdy přislíbil zajištění daru, nevěděl, že dar nemusí být poskytnut, jelikož se dárce rozhodne jinak, vzhledem k okolnostem (bez přislíbu daru by insolvenční soud oddlužení zrušil) a k osobním poměrům (zajištění konkrétního dárce bylo věcí dlužníka) to vědět měl.

37. V této věci dlužnice závazek zajistit dar (který odvrátil zrušení oddlužení) nesplnila pro nesouhlas označeného dárce (matky) s průběhem insolvenčního řízení a se způsobem přezkoumání pohledávky zajištěného věřitele č. 5, z čehož ve smyslu obecných závěrů formulovaných v předchozím odstavci plyne, že nezajištění daru je okolností, kterou dlužnice „zavinila“ ve formě nedbalosti nevědomé [i kdyby dlužnice v době, kdy přislíbila zajištění daru, nevěděla, že dar nemusí být poskytnut, jelikož se její matka rozhodne jinak, vzhledem k okolnostem (bez přislíbu daru by insolvenční soud oddlužení zrušil) a ke svým osobním poměrům (zajištění dárce bylo věcí dlužnice) to vědět měla].

38. Závěr, že dlužnice neprokázala, že požadované hodnoty plnění nebylo dosaženo v důsledku okolností, které „nezavinila“ (že jí lze přičíst zavinění ve formě nedbalosti nevědomé), činí nadbytečným zkoumání, zda zavinění dlužnice mělo či mohlo mít jinou formu (napadeným rozhodnutím dovozované podvodné jednání dlužnice předpokládá úmyslné zavinění).

39. Jelikož napadené rozhodnutí je ve výsledku správné, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].